

інтеграційних процесів : матеріали III-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 28 травня 2018 р. / Редкол. : С. К. Бостан, Р. М. Максакова, Т. Є. Леоненко. Запоріжжя : ЛПРА ЛТД, 2018. С.29–32.

5. Hopper Robert J., Millett Paul C. Symbolon. Oxford Classical Dictionary. URL: <http://oxfordre.com/classics/view/10.1093/acrefore/9780199381135.001.0001/acrefore-9780199381135-e-6166>

6. Herman G. Ritualised Friendship and the Greek City. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 228 p.

7. Sanahuja L. C. Toward Kantian Cosmopolitanism. Palgrave Macmillan, 2017. 231 p.

Дранчук Мар'яна Іванівна,
студентка Дніпропетровського
державного університету,
Мірошніченко Любов Василівна,
кандидат філологічних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ МОВНИХ НОРМ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

Високий рівень професійного спілкування є однією з основних ознак ділового мовлення. Існують певні вимоги дотримання мовних норм, особливо під час процесу удосконалення сучасного українського суспільства, коли відбувається переоцінка духовних і матеріальних цінностей, які стосуються найбільш динамічної соціально-демографічної групи – молоді. Для різних її категорій існують певні пріоритети стосовно мовних категорій, які є універсальним засобом вираження внутрішнього світу особистості та складовою загальнолюдських цінностей.

В українській соціолінгвістиці з часу проголошення незалежності нашої держави досить часто порушується проблема вживання суржику в діловій професійній сфері. Це є певним недоліком, відхиленням від норм сучасної української мови. Серед науковців постає питання про визначення шляхів подолання такого мовного явища в діловій сфері, адже суржик – це елементи двох або кількох мов (переважно російської), які об'єднані штучно, без дотримання норм літературної мови.

Причиною поширення суржику серед молоді є вплив масової культури з сусідньої держави «при пасивності чи потуранні українських владних інституцій, неспроможних належно захистити національну інтелектуальну сферу» [2, с. 4].

Дослідженням проблем вживання суржику як основного недоліку сучасного мовлення займалися різні науковці: В. Радчук, О. Руда, В. Труба, Т. Кузнецова, Л. Масенко та ін. Вони дотримуються думки про те, що в про-

фесійному мовленні завжди варто знаходити українські відповідники, таким чином «шліфувати» мовлення в сучасній діловій сфері спілкування.

Кулішенко Л. [1] визначає основні ознаки українського суржику:

- «українізовані» форми російських дієслів (понумає, передає, зделав, унаслідував, любіт, получав, щитав, отдав, отключив);
- «українізовані» форми російських числівників (первий/перва, вторий/втора);
- змішування українських і російських форм невизначених займенників (хто-то, що-то, як-то, які-то, який-то, чого-то, кой-шо, кой-які);
- порушення дієслівного керування, вживання прийменників і відмінків за російським зразком (по селам – по селах, на українській мові – українською мовою);
- утворення найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників за зразком російської мови (самий красивий, саме важне);
- утворення від українських дієслів активних дієприкметників за російським зразком (захоплюючий, слідуєчий, приїхавший, виконавший);
- слова і вирази, кальковані з російської (підписувати газети, прийняти до уваги, переписуватись, вірно виконувати, до цих пір, так як, бувший у користуванні);
- у вимові – редукція ненаголошених голосних, оглушення дзвінких приголосних, заміна «дж» і «дз» на «ж» і «з», також відсутність чергування «к/ц», зсув наголосу за російським зразком (када, розгаварювать, росписуваться, звонять, нахожуся, жінке, в восьмирічкі);
- відсутність чергування «о/і» або «е/і» (корова/коров, голова/голов замість корів, голів) [1, с. 225].

У мовознавстві з метою «очищення» мовлення сучасної молоді від змішаних українсько-російських слів серед лінгвістів-науковців склалася неоднозначна думка з приводу вирішення цієї проблеми. Одні категорично відкидають цю «штучно створену мову», звинувачуючи носіїв суржику в утраті національної свідомості, низькій культурі, навіть у «розумовій відсталості». Інші посідають нейтральну позицію, намагаючись не торкатися цієї теми. Деякі дослідники вбачають у суржику єдину форму збереження української мови в сучасних умовах: «Хоча суржик і є ганебним явищем колоніальної залежності, але він, — стверджує В. Ф. Сухопар, — залишається останнім притулком українського слова, від якого ще можна повернутися до українства» [3, с. 65]. Незважаючи на розбіжності в поглядах на проблему українсько-російського змішаного мовлення, більшість учених усе-таки розглядає суржик як негативне явище. Відмінності полягають лише в більшій чи меншій мірі негативного ставлення до нього.

Науковці, мовознавці, методисти, викладачі шукають сьогодні ефективні методи навчання, спрямовані на покращення усного й писемного мовлення молоді, пропонуючи вживання різних заходів, спрямованих на подолання мовної проблеми сучасного суспільства. Варто планувати проекти доскона-

лого вивчення державної мови, укладати рекомендації щодо використання різних мовознавчих словників. Зокрема, І. М. Хом'як вважає, що для успішного навчання дітей рідної мови «необхідно співпрацювати з їхніми батьками, проводити бесіди про значущість рідного слова, лекції про культурне й державотворче значення мови, інші просвітні заходи. Проте й педагогічний колектив загальноосвітніх закладів повинен протистояти вживанню школярами жаргонних, вульгарних слів, не допускати українсько-російських просторічних висловів і на уроці, і в позаурочний час; дбати про грамотне оформлення плакатів, стіннівок, оголошень, шкільної документації; готуючись до уроку, старанно продумувати виклад матеріалу, правильність і точність формулювань думки; грамотно й чітко оформляти всі види записів (на класній дошці, у шкільному журналі, у щоденниках учнів, у робочих планах та ін.); не допускати в своєму мовленні неправильної побудови речень і зворотів, порушень норм вимови, недбалості у виборі слів і неточностей у формулюванні визначень» [4, с. 141].

Покращення усного й писемного мовлення молоді повинно бути пріоритетним завданням не лише загальноосвітньої, а й вищої школи. Роботу над удосконаленням мовленнєвих умінь і навичок студентів необхідно розглядати в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо), для успішного здійснення якої варто розвивати спеціальні вміння, пов'язані зі здатністю будувати висловлювання українською мовою. Боротьба за чистоту мовлення має передбачати насамперед формування в школярів і студентів наукового уявлення про суржик, створення системи «антисуржикових» практичних завдань. У власній викладацькій практиці В.І. Ковальов використовує такі вправи: переклади (з російської мови на українську і навпаки), аналіз публічних виступів людей різних професій, написання науково-популярних новел на тему суржику. Розвитку мовного самоконтролю студентів сприяє також регулярне проведення «хвилинок антисуржику» (усного колективного виявлення та виправлення мовних помилок, спричинених російсько-українською інтерференцією, у запропонованих викладачем словосполученнях, реченнях), робота за індивідуальними картками з деформованим текстом тощо.

На нашу думку, шляхами вирішення цієї проблеми є розробка комплексу заходів як правового так і громадського характеру, серед яких варто відзначити прищеплення високої мовної культури в навчальних закладах, викоринення вживання російської мови в ЗМІ, проведення атестації усіх публічних службовців на знання української мови. Сучасній молоді потрібно дбати про свій високий рівень знань державної мови, варто переглядати україномовні кінофільми, читати українську літературу, намагатися стежити за своєю мовою як в буденному житті, так і під час спілкування в соціальних мережах з друзями.

Дискусії навколо українсько-російського змішаного мовлення не припиняються. Вживання суржику привертає увагу сучасних дослідників як

об'єкт соціолінгвістики, соціології, психолінгвістики, історії тощо. Одним із головних практичних завдань досліджень суржику має стати створення навчальних методик, здатних заблокувати розростання й вплив цього явища, що загрожує розвитку сучасної літературної мови.

Отже, українській молоді варто завжди дбати про те, щоб їхнє мовлення було на високому філологічному рівні, адже від цього залежить і культурне надбання нації взагалі.

Бібліографічні посилання:

1. Кулішенко Л. Ненормативні елементи у мовленні студентів. Світогляд – філософія – релігія. Суми, 2016. Вип. 11. С. 220 – 230.
2. Поліщук Я. Металінгвістичний феномен суржику. Українська мова та література. 2003. № 24. С. 3 – 12.
3. Сухопар В.Ф. Проблема мовного вибору в контексті навчально-комунікативного простору. Лінгвістика. Луганськ, 2010. № 3 (21). Ч. 2. С. 65.
4. Хом'як І. Формування мовної особистості в білінгвальному середовищі. Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2010. № 22 (209). Ч. 2. С. 141.

Єремєєва Ірина Анатоліївна,
кандидат історичних наук, доцент
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУ ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Питання правомірності застосування демократичними державами гуманітарної інтервенції є предметом дискусій у сучасних міжнародних відносинах. Сутність проблеми полягає в дилемі, коли і за яких обставин дозволено застосовувати державою або групою держав воєнну силу з метою втручання через причини гуманітарного характеру у внутрішні справи та юрисдикцію держави, свідомо порушуючи її територіальний суверенітет та політичну незалежність з метою захисту цивільного населення країни.

Термін гуманітарна інтервенція вперше ввели в обіг наприкінці 80-х рр. ХХ ст. професор міжнародного права Паризького університету Маріо Беттаті та французький політик Бернар Кушнер, які наголошували, що заради захисту прав людини, демократичні держави мають право та навіть зобов'язані втручатися у внутрішні справи інших держав, незважаючи на їх суверенітет [2]. Більшість політологів розуміє гуманітарну інтервенцію як «застосування сили або загрозу силою, здійснювані державою або групою держав за межами своїх кордонів без згоди країни, на території якої застосовується сила, і спрямовані на запобігання або припинення масштабних і грубих порушень основних прав людей, які не є громадянами цих держав» [4,с.103]. Таким чи-